

Viite

Asia

Oleg Deripaska: yhteiskunnan päätehtävä on eriarvoisuuden voittaminen

Asiasanat VENÄJÄ

Hoitaa UM ITÄ-22

Hoitaa UE MOS

Koordinoi

Tiedoksi

AVS-HAL; AVS-KPO; AVS-POL; GLO-01; GLO-02; GLO-55; ITÄ-01; ITÄ-02; ITÄ-23; ITÄ-24; ITÄ-25; KPO-01; KPO-02; KPO-03; KPO-07; MOS; POL-01; POL-02; POL-08; UKKMI-00; UMI-00; VSI-00
BER; BRY; ENE; EUE; KIO; PIE; RII; TAL; WAS; VIL
ETLA; FINPRO; KESKUSKAUPPAKAMARI; KTM; METSÄHALLITUS;
METSÄNTUTKIMUSLAITOS; METSÄTEOLLISUUS RY; MMM; PMI; SUOMEN
YMPÄRISTÖKESKUS; TEKNOLOGIATEOLLISUUS; TT; VM; VNK; YM

O. Deripaskan koko sivun artikkeli "Yhteiskunnan päätehtävä on eriarvoisuuden voittaminen " julkaistiin 19.02 Izvestijassa ja Nezavisimaja Gazetassa.

Artikkeli on tavallaan yhteiskunnallinen uudistusohjelma tai poliittinen toiminta-ohjelma.

Deripaska suhtautuu kansainväliseen yhteistyöhön varauksellisesti. Postneuvostoliittolaisen yhteisen talousalueen luominen mahtuu strategioiden listalle mutta eivät tärkeät läntiset yhteistyöprosessit kuten WTO-jäsenyys ja yhteistyön kehittäminen EU:n kanssa.

Deripaska rakentaa määrätietoisesti yhteiskunnallisesti vastuullisen venäläisiin arvoihin toimintansa perustavan oligarkin imagoa ja vastaa sillä Putinin huutoon.

Oleg Deripaskan johtama investointi- ja holdingyhtiö Bazovyj Element perustettiin vuonna 2001. Se on yksi Venäjän suurimmista investoijista, jonka toiminta-ajatuksena on tehdä suoria strategisia sijoituksia aloille, joiden kehittymismahdollisuudet arvioidaan hyviksi. Yhtiön päätoimialoja ovat: alumiiniteollisuus (Rusal), autoteollisuus (Ruspromavto; mm. Volga), energian tuotanto (Irkutskenergo ja Krasnojarskin vesivoimala), metsäteollisuus (Continental Management), vakuutus (Ingosstrah), metalliteollisuus, lentokoneiteollisuus, maatalous, kunnallistekniikka ja kustannustoiminta. Yhtiö on laajentunut nopeasti ja tyypillistä toiminnalle on yllättävien valtaustyyppisten liiketoimien käyttö. Esimerkiksi vielä kesken olevassa metsäteollisuuden omistuskamppailussa Deripaska on käyttänyt ns. "administratiivista resurssia" ja laillisuuden rajoja hipovia keinoja. Deripaska kuuluu Venäjän talouden tärkeimpiin vaikuttajiin ja on yksi merkittävistä oligarkeista.

Deripaskan koko sivun artikkeli "Yhteiskunnan päätehtävä on eriarvoisuuden voittaminen" julkaistiin 19.02 Izvestijassa ja Nezavisimaja Gazetassa. Moscow Times julkaisi artikkelista 18.02 lyhyemmän englanninkielisen version otsikolla "Beating poverty through equal opportunities". Seuraavassa on tiivistelmä artikkelista ja sen arviointia. Liitteenä on englanninkielinen versio, josta puuttuu joitakin tärkeitä kohtia, kts. alla.

Taloukasvun nopeutuminen vuonna 2003 oli monille odottamatonta. Kasvua pidetään osoituksena menestyksellisestä talouskehityksestä. Jos taloukasvua tarkastellaan Venäjän edessä olevien strategisten tavoitteiden mittakaavassa, niin voidaan todeta, että talouden todellinen modernisaatio ei ole juuri-kaan alkanut. Raaka-aineiden mahdollistaman kasvun varjoon peittyä vakavia ongelmia - maan kestävä kehitys ei ole mahdollista ilman yhteiskunnan modernisaatiota.

Viime vuosien taloukasvu ei oikeuta tekemään johtopäätöstä, että maan taloudessa tapahtuisi laadullisia muutoksia. Talouden modernisaatio on välttämätön kilpailukyvyllä. Ulkoinen suhdannekehitys on suotuisa ja se antaisi mahdollisuuksia uudistuksiin. Talouden uudistus ei onnistu ilman yhteiskunnan uudistusta, joka edellyttää vakautta. Köyhyys luo epävakautta.

Talouselämän ja yhteiskunnan dialogin kehitys

Köyhyyden ongelmasta puhutaan paljon mutta siitä keskusteltaessa tulee määritellä, mitä on köyhyys. Sitten voidaan pohtia annetaanko köyhille rahaa vai otetaanko sitä pois rikkailta. Köyhyyden käsite on hyvin suhteellinen. Budjettiselvitysten mukaan Venäjällä oli vuonna 2000 köyhiä 49.3 % väestöstä mutta toisten laskelmien mukaan heitä oli 28.9 %. Kiinassa köyhien suhteellinen osuus väestöstä on pienempi kuin USA:ssa mutta kriteerit ovat tietenkin toiset.

Köyhyyden poistaminen valtion maksamalla tuilla on kestävä tie, sillä maan talous on siihen liian heikko. Myös puuttuminen rikkaiden ja oman yritteliäisyytensä ansiosta menestyneiden ihmisten omaisuuteen olisi maalle hyvin haitallista.

Mielestäni 1990-luvun alun yksityistämisen ei tapahtunut vääryyksiä. On muistettava, että yksityistäminen tai kansallistaminen koskee aina jonkin ryhmän etuja. Mitä tulisi tehdä, että yksityistäminen toisi hyötyjä koko maalle ja niille, jotka eivät olleet siinä suoraan mukana? Tähän liittyy kaksi asiaa; valtion omaisuuden vahva aliarvostus ja myöhempi arvonnousu sekä kysymys siitä, miten venäläinen yksityinen suurpääoma voisi tukea yhteiskunnan kehitystä. Arvonnoususta hyötyneille voidaan asettaa korkea vero; 75-80 % voitosta tai sitten heidät voidaan velvoittaa investoimaan pitkäjänteisesti (7-10v) maan talouteen. Rikkaiden pelottelu ei auta vaan se voi johtaa taloudellisen aktiviteetin alenemiseen. Yhteiskunnan kehityksen tukeminen voisi olla osallistumista infrastruktuuri-investointeihin.

Avainkysymys - sosiaalinen tasa-arvo

Olen vakuuttunut siitä, että köyhyyden sijasta tulee puhua maahamme syntyneestä sosiaalisen eriarvoisuuden ongelmasta, jonka ydin on yksilön mahdollisuuksien erilaisuus. On turvattava kansalaisille tasavertaiset mahdollisuudet kasvuun ja kehitykseen. Tämän asian onnistunut ratkaisu johtaa henkisen pääoman ja hyvinvoinnin kasvuun. Tavallisesti elintaso mitataan tulotasolla. Se sopii korkean tulotason markkinatalousmaihin mutta ei Venäjälle. Täällä elintasosta tulee puhua määrittellen konkreettisesti, mitä hyötyjä ja palveluja on olemassa ja mitkä puuttuvat; esim. asunto-olot, terveydenhuolto, koulutus, yksilön vapaus, vapaa-ajan palvelut jne.

Venäjällä on jo pari sataa vuotta edetty kohti tasavertaisuutta mutta 1990-luvun alussa tämä kehitys katkesi. Perustuslaki määrittelee tasavertaisuuden, joka ei kuitenkaan toteudu käytännössä. Heiksimme monia sosiaalisia saavutuksia, jotka olivat Neuvostoliitossa tasavertaisuuden suhteen aika pit-

källä kuten koulutus, terveydenhoito, turvallisuus ja kulttuuri. Nykyisin monet tärkeät elämän laatua kuvaavat tekijät kuten hyvä ympäristö sekä hyvät asunto-olot ja mahdollisuus asunnon vaihtoon ovat vain harvojen saavutettavissa. Lisääntyvä eriarvoisuus, johon venäläiset eivät voi tyytyä, luo pohjaa yhteiskunnan epävakaudelle. On kolme mahdollisuutta toteuttaa oikeudet; kansalainen itse, valtion toimesta tai yhdessä valtion ja ei-valtiollisten instituutioiden avulla. Ainoa toteutuskelpoinen näistä on valtion ja yksityisen sektorin yhteistyö.

Menestyksen edellytykset - tasa-arvo ja oikeuksien toteuttaminen

On paradoksaalista mutta tosiasia, että Venäjällä työssä käyvät köyhät ovat pääosin korkeasti koulutettuja; opettajia, lääkäreitä ja muita julkisen sektorin palveluksessa olevia. Heidän osuutensa kaikista köyhistä on lähes puolet. Tällaista tilannetta ei ole missään muussa sivistysmaassa. Mikä on sellaisen maan tulevaisuus, jonka opettajat elävät köyhyydessä? Nuorista perheistä 40 % joutuu lapsen syntymän jälkeen köyhien kategoriaan. Mitä konkreettista köyhyys saa aikaan; korkea työttömyys, suuri joukko alipalkkaisia työpaikkoja, maksuttomien julkisten palvelujen väheneminen, vaikeus vaihtaa asuntoa.

Käsittelen vain yhtä elämän laatua määrittävää aluetta koulutusta. Viime aikoina on yleistynyt korkea-koulujen maksullisuus. Varsinkin parhaat oppilaitokset ovat ylivoimaisen kalliita tavallisille opiskelijoille ja perheille. Yhteiskunnan tukimuodot ovat jääneet pahasti jälkeen koulutuksen kustannuksista. Muistellaanpa 1960- ja 1970-lukua. Silloin maaseudun pikkuvirkamiesperhe pystyi koulutuksen avulla turvaamaan lastensa sosiaalisen aseman nousun. Nyt tämä ei ole enää mahdollista ja rahalla ostettavat diplomit vielä pahentavat tilannetta.

Nyky-yhteiskunnassa koulutus on tie sosiaaliseen nousuun. Valtion resursseja on kohdennettava heikentyneen keskiasteen koulutuksen kehittämiseen varsinkin maaseudulla. Koulutuksen aineelliset puitteet on luotava ja opettajille on maksettava kunnollista palkkaa. Opintotukea tulee kehittää. Asiasta puhutaan, mutta valitettavasti tuloksia syntyy hitaasti. Koulutetuille on myös luotava mielekkäitä työpaikkoja.

Työjärjestyksen laatiminen

On syytä pohtia sitä, millaisen tulisi olla yhteiskunnan ja talouden modernisaatio-ohjelman. Hyvä suhdannetilanne antaa meille mahdollisuuden keskittyä strategisiin kysymyksiin. Jos ratkomme vain ajankohtaisia lyhyen aikavälin asioita, voimme menettää mahdollisuuden käsitellä strategisia kysymyksiä. Siksi on laadittava selvä työjärjestys strategisista asioista. **Missään tapauksessa 20 kiireisimmän asian joukkoon eivät mahdu hallintouudistus, WTO-jäsenyys, yhteisen näkemyksen etsiminen EU:n kanssa energian hinnoista ja finanssi-instituutioiden pääsystä Venäjän markkinoille tai osallistuminen G 8-ryhmän työhön.** Mielestäni työjärjestyksessä tulee keskittyä seuraaviin kysymyksiin:

1. Lisääntyvän eriarvoisuuden poistaminen ja kansalaisten perustuslaillisten oikeuksien toteutusmahdollisuuksien luominen
2. Postneuvostoliittolaisen yhteisen talousalueen luominen
3. Infrastruktuurin (lähinnä liikenneyhteydet) kehittäminen valtion ja yksityisen sektorin yhteistyönä
4. Väestöongelman ratkaiseminen

5. Elämän laadun kohottaminen (ympäristökysymykset)
6. Alueellisen eriarvoisuuden poistaminen
7. Kansallisuuksien suhteiden harmonisointi maan sisällä ja venäläisen väestön normaalien elinmahdollisuuksien turvaaminen muissa maissa
8. Maan turvallisuus ja alueellisen kokonaisuuden säilyttäminen
9. Kansalaisten turvallisuus
10. Systemaattinen valtion aparaatin toiminnan arviointi (kuukausi, neljännesvuosi, vuosi, 4-vuotiskausi) sekä tulosten pohdintaa parlamentissa ja koko yhteiskunnassa

Yhteiskunnallinen kontrolli - välttämätön ehto

Ohjelman toteuttaminen edellyttää informaation turvaamista kansalaisille siitä, mitä tehdään ja on tehty. Hallituksen tulee julkaista säännöllisesti raportteja (kts. kohta 10). Kansantalouden tunnusten lisäksi tulee esittää yksityisille talouksille tärkeää informaatiota. Väistämättä nousee esille kysymys siitä, miksi sivistysmaa, jolla on rikkaat luonnonvarat ja suuria saavutuksia tieteessä ja tekniikassa, kadotti sosiaaliset saavutuksensa ja ajautui sosiaalisissa ja taloudellisissa kysymyksissä lähes kehitysmaiden tasolle. Olisi mielenkiintoista tietää, kenen toimesta maahamme syntyi 1990-luvulla "villi kapitalismi" ja onko näillä henkilöillä edelleen oikeus jatkaa maan johdossa liberaalisen politiikkansa toteutusta, jossa markkinavoimien uskotaan asettavan kaiken paikalleen. Todellisuudessa kansalaisten ja maan hyvinvointi riippuu kansainvälisistä energian ja raaka-aineiden suhdanteista.

Asetelma tulee muuttua. On laadittava pitkäjänteinen yhteiskunnan modernisoinnin strategia sekä määriteltävä toteutuksen tavoitteet ja keinot. Tämä edellyttää voimien yhdistämistä; valtion ja alueiden johto, yritysten johto, kulttuurin, tieteen, taiteen ja uskontojen edustajat. On pyrittävä kuuntelemaan niin monia ääniä kuin mahdollista eikä vain talousblokin, hallituksen ja keskuspankin johtajia, jotka toistavat kuin loitsuja merkityksettömiä iskulauseita NEP- kauden veijariromaanin "12 tuolia" Ostap Benderin tapaan "ulkomaat meitä auttavat". Meidän tulee kaikkien auttaa toisiamme. Maan tulevaisuus riippuu meidän, uusien johtajien, insinöörien, opettajien, lääkäreiden ja tiedemiesten ponnistuksista. Näiden uusien osaajien aikaansaamiseen meidän on keskityttävä luomalla tasa-arvoisen yhteiskunnan perusta.

Arviointia

Artikkeli on tavallaan yhteiskunnallinen uudistusohjelma tai poliittinen toiminta-ohjelma. Perusajatus on, että talouskasvun ylläpitäminen on tavoitteena liian yksipuolinen ja yhteiskuntaa tulisi uudistaa siten, että kansalaisille turvataan tasavertaiset mahdollisuudet elää ja toimia. Uudistuksen toteuttamiseksi tulisi keskittyä strategiaan kysymyksiin, joiden kehittämiseen talouden hyvä tila antaisi mahdollisuudet. Uudistukset voidaan toteuttaa vain valtion ja yksityisen sektorin yhteistyönä.

Deripaska käsittelee venäläisten arkielämän yleisiä, todellisia ongelmia ja painottaa erityisesti pitkälle koulutettujen julkisen sektorin palveluksessa olevien ihmisten huonoa taloudellista asemaa. Tämä pohdinta saa varmasti laajaa kannatusta. Hieman nostalgisesti viitataan Neuvostoliiton sosiaalisiin ja kulttuurin saavutuksiin, jotka on 1990-alusta lähtien on menetetty "villin kapitalismin" tuloksena ja pitkä yhteiskunnallinen kehitys kohti tasavertaisuutta on katkennut.

Deripaska suhtautuu kansainväliseen yhteistyöhön varauksellisesti ja katsoo, että ongelmat tulee ratkaista maan sisällä eri toimijoiden yhteistyöllä. Postneuvostoliittolaisen yhteisen talousalueen luominen mahtuu strategioiden listalle mutta eivät tärkeät läntiset yhteistyöprosessit kuten WTO-jäsenyys ja yhteistyön kehittäminen EU:n kanssa. Moscow Timesin englanninkielisessä tekstissä ei ole läntistä yhteistyötä vähättelevää kohtaa.

1990-luvun alun "villin kapitalismin" aloittajien ja markkinavoimiin perustuvan talouspolitiikan johtajien oikeus jatkaa maan johdossa kyseenalaistetaan. Deripaskaakin voidaan pitää toimintatavaltaan villin kapitalismin edustajana mutta hän ei ollut vielä mukana 1990-alun yksityistämisen alkuvaiheissa, joten esitetty arvonnousun verotus 75-80 % ei kohdistuisi hänen yrityksiinsä.

Miksi johtava oligarkki markkinoi yhteiskunnallista tasa-arvoisuutta kehityksen päätavoitteena? Saattaa olla, että Deripaska todella ymmärtää, että kestävä kansantalouden kehitys edellyttää yhteiskunnan uudistamista, jossa eriarvoisuuden voittaminen on peruskysymyksiä. Toisaalta päätavoitteena voi olla suunnitelmallinen yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden rakentaminen yrityksen toimintaedellytysten turvaamiseksi aikana, jolloin oligarkkien toimintaan suhtaudutaan kriittisesti.

Tätä artikkelia ei ole kirjoitettu sattumalla. Deripaska käsitteli samaa teemaa osittain jo vuosi sitten artikkelissaan "Köyhyydestä rikkauteen". Siinä hän määritteli tärkeimmiksi strategisiksi tehtäviksi taistelun köyhyyttä ja hallinnollista pääomaa vastaan. Bazovyj Elementillä on yhteiskunnallinen ohjelma, jonka mukaan säätiöiden kautta tai suoraan tuetaan koulutusta, tiedettä, terveydenhoitoa, sosiaalisia kysymyksiä, kulttuuria ja ympäristönsuojelua.

Deripaska rakentaa määrätietoisesti yhteiskunnallisesti vastuullisen venäläisiin arvoihin toimintansa perustavan oligarkin imagoa ja vastaa sillä Putinin huutoon.

LIITTEET

1kpl, elektronisena liitteenä Moscow Timesin artikkeli